

TERUGBLIK

CONGRES (NIET) ROKEN EN DE ZORG

2023

Op 30 november vond het congres '(Niet) Roken en de zorg' plaats. Het thema: een cultuuromslag naar rookvrij. In deze infofolder blikken we terug op het congres, georganiseerd door het Trimbos-instituut, de Nederlandse ggz, VGN, ActiZ, de NVZ, de NFU, Verslavingskunde Nederland, BVKZ en de FLZ.

Inhoudsopgave

De organisatie	3
Handige links	4
Talkshow	5-6
Sessies	7-13
Ontdek het geheim van dr. Smit	14
Infomarkt en congrestartas	15
Presentaties en foto's	16
Evaluatie	17

"Gezellig, informatief en zeer zinvol."

"Mooie handvatten gekregen. Op naar een rookvrije organisatie!"

"Roken en zorg gaan niet samen!"

DE ORGANISATIE

Het Trimbos-instituut i.s.m. zorgkoepels:

Verslavingskunde Nederland

Attie van der Meulen, Avdmeulen@verslavingskundenederland.nl

De Nederlandse ggz

Trijnie Rozema, TRozema@denederlandseggz.nl

Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen

Patricia Vlasman, p.vlasman@nvz-ziekenhuizen.nl

ActiZ en VGN

Tjerk Jonker, t.jonker@actiz.nl

Suzanne Mol, s.mol@actiz.nl

NFU

Zinzi Pardoel, z.e.pardoel@umcg.nl

Branchevereniging Kleinschalige Zorg, BVKZ

Angeline Ackermans, angeline.ackermans@bvkz.nl

Federatie Landbouw en Zorg

Anouk Hafkamp, anouk.hafkamp@zorgboeren.nl

Het Trimbos-instituut

Emma Koopman, rookvrijezorg@trimbos.nl

Olga van der Vorst, rookstopzorg@trimbos.nl

Nationaal Preventieakkoord

Zorginstellingen en behandelaren kunnen mensen helpen om te stoppen met roken. Samen zetten we ons in voor een rookvrije samenleving en rookvrije zorg. Dit doel is vastgelegd in het Nationaal Preventieakkoord, dat is ondertekend door de Nederlandse ggz, Verslavingskunde Nederland en vele andere organisaties. In het Nationaal Preventieakkoord is in 2018 vastgelegd dat in 2030 de gehele zorg rookvrij is.

Nederlandse
Vereniging van
Ziekenhuizen

HANDIGE LINKS

Rookvrije Zorg
Toolkit

Materialen
kunnen besteld
worden via
rookvrijezorg@trimbos.nl

RookStopZorg

Rookvrije Zorg
Rookvrij werken bij cliënten thuis

Gratis e-learning
'Het stoppen-met-rokenadvies.
Hoe geef ik dat?'

Rookvrije Zorg
Ouderen- en gehandicaptenzorg

VBA(+)
Implementatie toolkit

VBA(+) kaartjes
kunnen besteld
worden via
rookvrijezorg@trimbos.nl

Platform stoppen met roken
Voor en door zorgverleners

Boek
'In iedere roker zit een stopper'

TALKSHOW

'ROOKVRIJE ZORG DOE JE SAMEN'

Sprekers

Simone van Trier
Dagvoorzitter

Edwin van der Meer
Voorzitter BovenIJ Ziekenhuis

Maarten van Ooijen
Demissionair staatssecretaris

Rian Busstra
Bestuurder Dimence Groep

Marc Willemsen
Bijzonder hoogleraar Tabaksontmoediging

Het congres werd enthousiast geopend door dagvoorzitter Simone van Trier. Zij ging het gesprek aan met demissionair staatssecretaris Maarten van Ooijen, Marc Willemsen, Edwin van der Meer en Rian Busstra. In het bijzonder was er aandacht voor de rookvrije beweging, de goede voorbeelden uit de zorg en de politieke steun die daarbij nodig is (en de verwachtingen voor de toekomst). Uiteraard liet het publiek zich ook horen; niet alleen door interessante vragen te stellen, maar ook door elkaar een hart onder de riem te steken. Een energieke aftrap!

“Verpleegkundigen spelen een cruciale rol bij het terugdringen van roken in de zorg. Zij kunnen dit bespreekbaar maken en mensen goed steunen in hun stoppoging. Het is daarom van groot belang dat verpleegkundigen alle steun krijgen om dit succesvol te doen.

Omdat roken vaak samenhangt met stress door sociale problemen als schulden of eenzaamheid, kunnen zorginstellingen ook beter helpen bij het doorverwijzen naar het sociaal domein. In het BovenIJ ziekenhuis hebben ze sinds kort een speciaal loket in het gebouw waar patiënten terecht kunnen voor ondersteuning vanuit het sociaal domein. Artsen kunnen daar naar doorverwijzen zodat ze een heel concreet handelingsperspectief hebben als ze er in gesprek met patiënten achter komen dat er naast medische issues ook sociale issues spelen.”

- Maarten van Ooijen, demissionair staatssecretaris

Rookvrije zorg, een complexe verandering?

Anton van Balkom, Roeland Dikker Hupkes

Anton van Balkom, aanjager van de rookvrije ggz, nam ons mee in de inhoudelijke veranderingen die nodig zijn om een organisatie rookvrij te maken. Deze 8 pijlers zijn terug te vinden op [deze pagina](#).

Naast de pijlers vraagt rookvrij ook om een stevige cultuurverandering, omdat roken nog vaak als 'normaal' wordt gezien. Roeland Dikker Hupkes gaf 5 lessen mee vanuit veranderkundige hoek die in sectoren buiten de zorg ook zichtbaar zijn:

1. Maak ruimte voor het gesprek: niet top-down het beleid bepalen.
2. Wees eerlijk over het offer: benoem ook wat het kost, niet alleen wat het oplevert.
3. Hou samen een lijn: hou vol bij veranderingen en wees eenduidig/duidelijk naar elkaar.
4. Creëer beweging door te proberen: rookvrij is nieuw, durf stappen te zetten.
5. Onderscheid emotionele van technische vraagstukken: verschuil niet alleen achter beleid, maar heb ook oog voor de emotionele kant zoals de verslaving of gewoontes.

Stopadvies en doorverwijzen (VBA+)

Zinzi Pardoel, Naomi van Westen-Lagerweij

- Het Very Brief Advice (VBA) is een korte, positieve manier om roken te agenderen en patiënten/cliënten te bewegen richting stoppen met roken. Met het VBA geeft de professional advies *hoe* een roker het beste kan stoppen, er wordt niet gevraagd of de roker wil stoppen.
- Met een warme verwijzing komen meer rokers daadwerkelijk terecht bij professionele hulp. Het VBA met een warme verwijzing heet het Very Brief Advice Plus (VBA+).
- Een combinatie van verschillende strategieën is belangrijk om te zorgen dat het VBA of VBA+ goed geïmplementeerd wordt in de praktijk, zoals het aanstellen van een kartrekker, het organiseren van een instructiebijeenkomst, en het maken van een sociale kaart.
- Met de gratis [VBA\(+\)](#) implementatie toolkit kan iedere zorgpraktijk/organisatie/afdeling aan de slag om het VBA of VBA+ in de praktijk te implementeren.

SESSIES

PRESENTATIES

Gewoontedieren en motiverende gespreksvoering

Robert van de Graaf, Simone Königs

Waarom roken mensen? Omdat mensen die roken het blijkbaar voldoende aantrekkelijk en makkelijk vinden om te doen. Hierbij worden zij gedreven door drie (neuro)bio-psychologische kenmerken, namelijk dat mensen kuddedieren, gemaksdieren en gewoontedieren zijn.

Gedragsverandering is niet alleen lastig voor mensen die roken, ook voor zorgverleners die nooit een stopadvies gaven en nu wel. Voor beiden gelden dezelfde drempels om te overwinnen; zorgverleners zijn ook gewoonte-, gemak- en kuddedieren. Om rookgedrag te veranderen moet op een slimme manier gebruik gemaakt worden van die menselijke eigenschappen. Dan is verandering niet moeilijk, en is verandering voor iedereen mogelijk. In iedere roker zit een stopper.

Nicotineverslaving en vpen

Raisa Thybaut, Esther Croes

Nicotine is een zeer verslavende stof en ook in e-sigaretten (vapes) kan nicotine zitten. Verslavingsarts Raisa Thybaut vertelde ons wat nicotine met je lichaam doet. Ook ging ze in op een pilot voor specialistische verslavingszorg voor zwaar verslaafde rokers. De casuïstiek bevestigde weer eens dat iedereen er baat bij heeft om te stoppen met roken.

Esther Croes, arts-epidemioloog, nam ons mee in de wereld van de e-sigaret. Wat zit er in een vape en is de damp eigenlijk ook schadelijk? Verder kwamen gebruikerscijfers aan bod en het toenemende probleem onder jongeren. Want met ruim 245 verschillende smaakcategorieën noemt Esther het de 'snoepwinkel van de tabaksindustrie' - maar goed dat de smaakjes vanaf 1 januari verboden zijn.

SESSIES

PRESENTATIES

Rookvrije zorg: in gesprek met je team

Sonja van Hamersveld, Andrea Janssen

Een van de belangrijkste stappen op weg naar rookvrije zorg is het voeren van gesprekken over rookvrij. Wat betekent rookvrij voor jouw locatie, en je rol binnen het team? In deze sessie deelde Andrea Janssen de ervaringen van het rookvrij maken van zorginstelling Amsta. *"Makkelijk is het niet, maar mogelijk wel!"* Met de expertisegroep Samen Rookvrij werkt actief met collega's en leidinggevenden om een rookvrije organisatie te zijn en te blijven. Met ruimte om gewaagd te experimenteren, een intern campagneconcept en het delen van verhalen.

De geleerde lessen: *"Stip op de horizon bepalen, duidelijke kaders stellen (met wel ruimte voor maatwerk daarbinnen), brede betrokkenheid stimuleren, begin bij de hulpverlener zelf (probeer het hartje van de hulpverlener (gezondheidsbevorderaar) te raken en te betrekken bij oplossingsrichtingen). Zorg ook voor diversiteit in stopondersteuning en het allerbelangrijkste: hou vol!"*

Dilemma's bij rookvrije zorg in een gedwongen kader

Swanny Kremer

Een rookvrije woon- en werkomgeving is veel waard, maar moet je mensen die al met zoveel beperkingen leven ook nog hun rokerij afpakken? Swanny Kramer leidde een gestructureerd dialoog over het rookvrij maken van de gesloten zorg.

"Heel mooi dat er in de zaal ook verdeeldheid was. Het dilemma bloeide mooi op. Ook was er veel deskundigheid aanwezig, bijvoorbeeld vanuit de juridische tak, de wetenschap, en juist ook mensen van de werkvloer en netwerkleden. Vanuit de positie van medewerkers en vanuit cliënten/patiënten zijn argumenten voor en tegen het rookverbod in kaart gebracht."

Voor het huidige beleid waarbinnen gerookt mag worden pleiten bijvoorbeeld autonomie, stressvermindering en de therapeutisch relatie. Voor het rookverbod gezondheid en het therapeutisch milieu."

RookStopZorg: a call to action

Maurits van der Veen, Harry Pouwels

De zorg bij stoppen met roken heeft drie samenhangende onderdelen:

1. Adviseren om te stoppen met roken;
2. Motiveren om te stoppen met roken;
3. Begeleiden bij stoppen met roken.

Met een 'call-to-action' wil RookStopZorg zorgdragen dat met name *adviseren (1)* basiszorg gaat worden voor alle zorgverleners. Daarnaast wil RookStopZorg adviezen geven hoe via *motiveren (2)* een rokende patiënt terecht kan komen bij *begeleiding (3)*. Wij zoeken daarvoor ook 'aanvoeders' die lokaal initiatieven gaan ontplooiën om goede stoppen-met-rokenzorg vanuit de praktijk mogelijk te maken. Kijk daarvoor op www.rookstopzorg.nl

Rookvrij werken bij cliënten thuis

Marieke van der Aerde, Bea Menu, Noudje van Bussel, Dina Lorier-Hardenberg

Sinds 2004 hebben werknemers het recht op een rookvrije werkplek. Maar dat geldt nog niet voor iedereen. Marieke van Aerde schreef als onderzoeker een notitie over tabaksrook tijdens het werk bij mensen thuis. Waar speelt dit, hoe groot is het probleem eigenlijk en wat kunnen organisaties doen om hun medewerkers te beschermen tegen meeroken?

Ook vanuit het werkveld worden er inspanningen verricht. Beau Menu en Dina Lorier namen ons mee in hun ervaringen en successen tijdens het proces van het rookvrij maken van hun zorgorganisatie.

Noudje van Bussel deelde het inspirerende verhaal van Ouderenlandgoed Grootenhout: het gehele terrein is rookvrij zowel voor bewoners als voor personeel. Mensen die willen roken kunnen daarom niet terecht op de locatie voor wonen. Ook wordt er tijdens het sollicitatieprocedure verteld dat roken niet is toegestaan. En als het personeel op of om het terrein rookt worden ze echt op de vingers getikt.

SESSIES

PRESENTATIES

Opzetten lokale stoppen-met-rokenzorg

Corine Bakker, Youssef el Markhous, Marco Post

Corine Bakker, Youssef el Markhous en Marco Post vertelden over de 'wijkaanpak rookvrij leven voor iedereen'. Youssef en Marco zijn beide werkzaam in Hilversum Oost: als preventiedeskundige en ervaringsdeskundige. Zij hebben als voordeel dat ze uitstekend kunnen zien wat er gebeurt in de wijk en spraken met humor en relativeringsvermogen over:

- Straatgesprekken;
- Zorgen over toenemend gebruik van vapes;
- Hoe het integraal werkende team eruit ziet;
- Met wie ze verder in de wijk samenwerken... en zelfs de praatpeuk kwam nog even aan bod.

Rookvrije zorg vasthouden

Harry Pouwels, Tamara Aipassa

Twee mooie presentaties aan het einde van de dag. Harry Pouwels presenteerde resultaten van een onderzoek over peuken en rokers op het rookvrije ziekenhuisterrein, waarbij er ook veel quotes van gesprekken tijdens het onderzoek aan bod kwamen (soms weerstand, soms begrip op rookvrij terrein). Eén van de quotes was "straks mogen de frikandellen ook niet meer", en daar ging Tamara Aipassa tijdens haar presentatie verder op in. Zij had het over hoe je aanjagers krijgt voor een rookvrije zorginstelling en hoe je dit zo kan houden, door er verschillende theoretische modellen tegenaan te houden. Dat frikandelverbod duurt nog heel lang, maar het sigaretverbod vergt op dit moment wel echt een cultuurverandering.

SESSIES

PRESENTATIES

Organisatie en invulling van de rookstopzorg in de tweedelij

Anne-Marije Buiten-van der Meer, Chantal Kroese

Anne-Marije Buiten-van der Meer en Chantal Kroese bespraken de organisatie van de rookstopzorg in de tweedelij. Opvallen was dat er geen contra-indicaties voor nicotine vervangende middelen zijn in de tweedelij, in tegenstelling tot wat er in het farmacotherapeutisch kompas staat. Het protocol om een patiënt te begeleiden werd van binnenkomst tot ontslag besproken.

Belangrijk hierbij is om een organisatiestructuur te hebben zodat stoppen-met-rokenzorg voor iedereen beschikbaar is. Zoek aanjagers of ambassadeurs en bespreek het ziekenhuisbeleid met de directie. Begin 2024 zal het handboek Stoppen-met-rokenzorg in het Kwaliteitsbeleid Medisch Specialisten uitkomen: een handboek met adviezen voor tweedelijnsinstellingen om stoppen-met-rokenzorg lokaal goed te organiseren. En tot slot, pas het VBA (+) toe!

Rookvrije GGZ en verslavingszorg

Marcel Adriaanse, Simone Königs

Marcel Adriaanse en Simone Königs belichtten stoppen-met-roken in de GGZ. Wat is het probleem van roken in de GGZ? En waarom volstaat het standaard stoppen-met-roken aanbod niet voor deze groep? *“Een van de belangrijkste dingen die opvallen is een gebrek aan kennis. Roken wordt veelal als leefstijl in plaats van hardcore verslaving gezien en roken zit nog steeds in de cultuur van de GGZ.”*

De sessie werd ook goed ontvangen: *“De presentatie was superleuk en interactief. Waarom zou je helemaal voor rookvrij gaan? Waarom niet? Welke waarden zou je daaraan koppelen? Het werd een complete discussie met de hele groep en dit was echt heel tof!”*

SESSIES

PRESENTATIES

Gesprek oefenen: aanspreken overtreders / VBA+ en motiverende gespreksvoering

Greet Vos / Simone Königs

Greet Vos werkt als trainingsactrice en begeleidt bijeenkomsten voor diverse medewerkers in de zorg. Met humor, (zelf)relativering, verbinding en waarachtigheid werd er geoefend met spannende gesprekken over roken. Wat ervaar je en wat wil je werkelijk zeggen?

In de sessies werden er diverse gesprekstechnieken uitgetoond. Heerlijke bloopers spraken tot de verbeelding en de mooiste voorbeelden werden vertolkt.

In gesprek met experts van de...

...BVKZ en FLZ / GGZ en verslavingszorg / geboorte- en jeugdgezondheidszorg / NVZ en NFU

Tijdens de gesprekken met de experts kwamen o.a. de volgende onderwerpen aan bod:

- Handhaving op de (publieke) terreinen en de rol van de gemeente.
- De aanspreekcultuur: hoe spreek je men aan en behoud je de band met collega's?
- Het toepassen van het VBA(+) binnen de verschillende beroepen in de zorg.
- Stappen die kinderboerderijen hebben gemaakt om rookvrij te worden.
- Arts-ambassadeurs die artsen helpen om het gesprek met hun patiënten te voeren.

ONTDEK HET GEHEIM VAN DR. SMIT

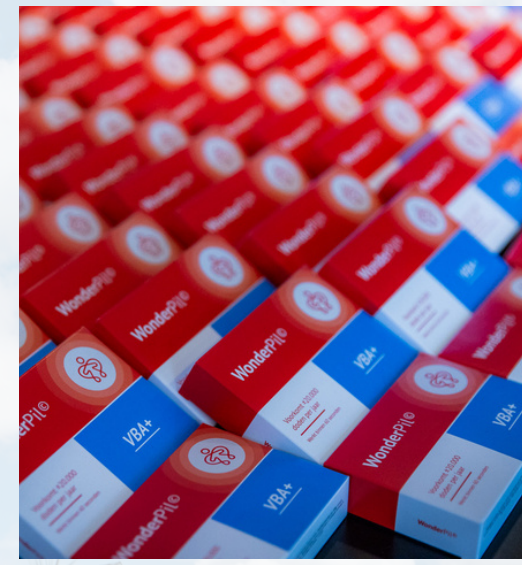
Roken en stoppen met roken is een onderbelicht thema in de spreekkamer. Opvallend, want een stoppen-met-roken-advies van een zorgverlener is bewezen effectief. Daarom wil **RookStopZorg** aandacht vragen voor het stoppen-met-rokenadvies, met als doel dat alle medewerkers in de zorg het rookgedrag bespreken en verwijzen naar goede stoppen-met-rokenzorg.

INFOMARKT EN CONGRESTAS

"Met een tas vol inspiratie naar huis!"

PRESENTATIES EN FOTO'S

Presentaties

De presentaties van de sessies zijn terug te vinden op onderstaande pagina bij de sprekers (verwerkt in het programma).

[PRESENTATIES](#)

Foto's

Op het congres zijn er mooie foto's gemaakt. Klik hieronder om ze te bekijken!

[FOTO'S](#)

EVALUATIE

Hoe heb jij het congres ervaren?

We zijn erg benieuwd naar
je mening! Klik op de
onderstaande knop of
scan de QR code.

KLIK HIER

